

נחסר מאוס אם אך נתהלך 'עם ה' אלקיך' בדרך תורתו", ומעתה אפשר דכן הוא דעת הרמב"ם דהאי קרא להבטחת השכר אמור ולהכי לא הביאו במנין המצות ידיה למנותו במנין התרי"ג, ודו"ק בזה. נמצא איפוא, דד' דרכים הם בביאור שיטת

אוצר החכמה

ג

הרמב"ם שלא מנה מצוה זו, לדרך הראשון והאחרון ס"ל להרמב"ם דלאו מצוה גמורה היא וכמו שנתבאר, ולהדרך השני והשלישי אפשר דמ"ע הוא אלא שלא מנאה הרמב"ם במנין התרי"ג לפי דרכו בכללי המצות כמבואר.

כתב הרמב"ם (שם ה"ב) "הלוחש על המכה וקורא פסוק מן התורה, וכן הקורא על התינוק שלא יבעת, המניח ספר תורה או תפילין על הקטן בשביל שישן, לא די להן שהן בכלל חברים ומנחשים אלא שהן בכלל הכופרים בתורה. שהן עושין דברי תורה רפואת גוף, ואינן אלא רפואת נפשות שנאמר 'ויהיו חיים לנפשך'. אבל הבריא שקרא פסוקין או מזמור מתהלים כדי שתגן עליו זכות קריאתו וינצל מצרות ונזקים הרי זה מותר", עכ"ל. ומקורו בשבועות (ט"ז ע"ב) "אמר ר' יהושע בן לוי אסור להתרפאות בדברי תורה" ומסקינן התם דלהגן שאני, ולכך העושה ד"ת רפואת הגוף הוא בכלל הכופרים בתורה, ולא הותר לקרותן אלא לבריא כדי שתגן עליו זכות קריאתו. ולכאורה יש לתמוה, דהא מעשים שבכל יום שאנו מתפללים ומבקשים רחמים על

אוצר החכמה
1234567

אוצר החכמה

החולים בפסוקי ומזמורי תהלים (ויש שנהגו להתפלל על החולה ולומר מזמורי תהלים מתמניא אפי כאותיות שמו של חולה, וענין סגולי הוא ובוודאי אין זה בכלל "הקורא כדי שתגן עליו זכות קריאתו") ואמאי לא חיישינן לדברי הרמב"ם דהעושה כן הוא בכלל הכופרים בתורה^ט. [וביותר דהא בעירובין (כ"ז ע"א) תנינן דמושיבין ישיבה על פתחו של תלמיד חכם שחלה, ופירש רש"י "שלא יהא רשות למלאך המות ליכנס שם" הרי שקורין ושונין בדברי תורה אף בשביל החולה שלא ימות ודלא כמש"כ הרמב"ם].

ומריש אמרתי ליישב לגודל התימה, דאנן לא פסקינן בהא כדברי הרמב"ם אלא כאותן הסוברים דאין בו איסור, וכבר כתב רב האי גאון בספרו "שימוש תהלים"

הגמול 'עם ה' אלקיך' הוא התנאי. **פ.** ופשיטא דאין לערער על מנהג קדושים, וכל כה"ג אמרו, "הנח להם לישראל אם לא נביאים הם בני נביאים הם" וגדול המנהג.

ה. ואף דרש"י והרשב"א כחדא סבירא להו דהבטחה הוא מ"מ אליבא דרש"י 'תמים תהיה' הוא התנאי וסיפא דקרא 'עם ה' אלקיך' הוא הגמול, ולהרשב"א רישא דקרא 'תמים תהיה' הוא

(¹²³⁴⁵⁶⁷) "שימוש תהלים שמוסכם מכל גדולי ישראל" זה לשון הרשב"א בתשובתו (ס) הביאו החיד"א בספרו "שם הגדולים" מערכת הספרים אות ש' לבאר סגולת כל פרק ופרק מתהלים, ובודאי ענין סגולי הוא, דהא הקורא מזמורי תהלים כדי שתגן עליו זכות קריאתו לכאורה אין בין פרק לפרק ומצות קריאתו אחת היא, הרי דכבר בימי הגאונים נהג מנהג קריאת מזמורי תהלים לסגולה ורפואה ולא חשו דהוי בכלל הכופרים בתורה, וכן פסק הרשב"א בתשובתו הנ"ל ודלא כמש"כ הרמב"ם, וכבר כתבו חסידי קמאי סגולה לומר תהלים

אותיות שם החולה עיין בקיצור של"ה ובמדרש תלפיות ובהקדמת הספר הכתוב לחיים על תהלים מהגר"ח פלאג"י, והחיד"א סידר את כל ספר תהלים לפי אותיות לפי סדר ה"א-ב" כסגולה לרפואה וכדו' כידוע, ואכתי צ"ע.

ברם, יש להעיר דאמאי לא נחוש כלל לדברי הרמב"ם, הן אמת דאיכא מאן דסבירא ליה דכל כהאי גוונא אין בו איסור, מ"מ להרמב"ם איסור דאורייתא הוא, ואם כן מידי ספיקא לא נפקא ולמה לא נחוש לחומרא.

ד

ונראה דלכאורה תלויים דברי הרמב"ם בפלוגתת רבוותא בשורש האי ⁽¹²³⁴⁵⁶⁷⁾ דינא ד"חומר חבר", דהנה רש"י (דנרס י"ט) פירשו מלשון 'חבורה' והוא האומר מיני לחש שעל ידן מאסף בעלי חיים למקום אחד, ומאידך הרמב"ם (ס"ה) פירשו בדרך אחר וז"ל "איזה הוא חומר, זה שמדבר בדברים שאינן לשון עם ואין להם ענין, ומעלה על דעתו בסכלותו שאותן הדברים מועילין, עד שהם אומרים שהאומר כך וכך על הנחש או על העקרב אינו מזיק, והאומר כך וכך על האיש אינו ניזוק מהן, ואוחז בידו בעת

שמדבר מפתח או סלע, וכיוצא בדברים האלו, הכל אסור". והנה הא דתנינן בשבועות דאין מתרפאין בדברי תורה ואעפ"כ להגן מותר לכאורה אין ביד הרמב"ם לפרש זה המאמר לפי פשוטו, כיון דס"ל דכל מיני לחש לצרכי רפואה איסור דאורייתא דחומר חבר הם, ואף אם יקראם הבריא בכדי להגן עליו אכתי מכלל 'חומר חבר' לא נפיק, ומה"ט נראה דלא פירש הרמב"ם הא דאין מתרפאין בדברי תורה דאיירי בהקורא אותן דרך סגולה אלא דאף הקורא פסוקי תורה כדי שתגן זכות קריאתו על החולה בכלל אין

י. אכן דבר מופלא מצינו שכתב ה"אבן עזרא" בפירושו לתהלים (מזמור קל"ט) וזה לשונו "זה המזמור נכבד מאוד בדרכי השם ואין באלה

החמשה ספרים מזמור כמוהו וכפי בינת אדם בדרכי השם ודרכי הנשמה יתבונן בטעמיו", והדברים נשגבים.

מתרפאין בד"ת הוא ואסור, ואינו מותר אלא בבריא וכדי שתגן עליו זכות זו. אכן רש"י ושאר ראשונים דעימיה דס"ל דהלוחש על המכה אין בו איסור תורה מצו שפיר לפרש הא דאין מתרפאין בד"ת דאיירי דווקא כשקורא אותן דרך סגולה, אבל הקורא אותן כדי שתגן עליו זכות קריאתן מותר הוא בין בבריא ובין בחולה.

לפיכך

זאת ועוד, דלשי' רש"י וסייעתו דאין באמירת הלחש משום 'חובר חבר' ולא אסרו להתרפאות בד"ת אלא כשקורא אותן בדרך הסגולי, מעתה ליכא איסורא לקרות פסוקי תורה בדרך תפילה ותחנון כדי שתגן זכות קריאתן אף על החולה, ואפי' אותן המזמורים דמסורת בידינו שמסוגלים הם לאלו הענינים נראה להתיר כל שאינו בדרך לחש בעלמא, אלא בדרך תפלה ותחנון וכבר כתב בתורת חיים בשבועות שם דכשמכוין לשם ת"ת אלא שתועיל לו גם לרפואה אין בו איסור ומיישב בכך מה שאמרו (נעיוני נ"ד) "החש בראשו יעסוק בתורה" וכעין זה נראה בני"ד דכיון דעיקר כונתו שתגן עליו זכות קריאתו מותר אף במזמורים ופסוקים מסוימים שיש בהם סגולה יתירה דאין זה דומה כלל ללחש ומזה הטעם נראה דאנן קיי"ל בהא דלא כדברי הרמב"ם,

ומשום שיטתו באיסורא ד'חובר חבר', ודו"ק בזה.

[אכן מה מאוד יפלא על מנהג שנהגו רבים להניח ספרי תורה ויראה על מיטתו של חולה (וכן נהגו להניח הספה"ק "נועם אלימלך" על מיטת היולדת, ועיין בהקדמת הספר שיעורי הגרב"ד ז"ל מקמניץ שם כתבו שפעם אחת צוה הגרב"ד בעל ברכת שמואל להניח הספר הקדוש "בית אהרן" תחת מראשותיו של חולה) ולכאור' הוא שלא כדברי הש"ס שהעתיקן הרמב"ם דאין מתרפאין בדברי תורה ואסור להניח ספר כדי שישן התינוק ובזה לא שייך 'כדי שתגן זכות קריאתן', וצ"ל דאין מתכוונים בהנחתו לענין הסגולי ומדמין שגוף הספר גורם רפואה כהא דשלא יבעת או כדי שיישן, אלא הכוונה בזה לעורר זכות וחסדי אבות וכהא דמתפללין על קברי אבות וכדו' עיי"ש, וצ"ע].

אוצר החכמה

לפיכך

ומ"מ כבר נהגו כו"ע לומר פסוקי תהלים בדרך סגולה ויש לזה מקור בדברי הראשונים כמבואר. ועיין עוד במשנ"ב (ס' מקפ"ס ס"ק י"ח) שכתב סגולה בשם מהרי"ל דכשלא יכול היה לתקוע בשופר הפכו ואמר לתוכו "ויהי נועם" הרי דמותר לומר פסוקים בדרך סגולי.

ה

וּשְׁוֹרֵי בְּדַבְרֵי כִּמָּה מִרְבוּתֵינוּ הִרְאִישׁוּנִים
 דְּבָרִים שֵׁשׁ בָּהֶם לִיִּשְׁב מִנְהַג
 יִשְׂרָאֵל תּוֹרָה וּנְבִאִים בְּקִיצוֹר. א. הַחִינוּךְ
 בַּמִּצְוָה תְּקִי"ב כֶּתֵב "כָּבֵד אֱמֶרֶוּ חֹז"ל אִסּוּר
 לְהִתְרַפְּאוֹת בְּד"ת, אֲבָל הַזְכִּירוּ לֹמֵר
 מִזְמוּרִים אֵלֹו שֵׁשׁ בָּהֶם דְּבָרִים שִׁיעוּרָרוּ
 נֶפֶשׁ הַיּוֹדֵעַ אוֹתָם לַחֲסוֹת בַּהֲשִׁי וְלִשֵּׁם כָּל
 מִבְּטָחוֹ וּלְקַבּוֹעַ בְּלִבּוֹ יִרְאָתוֹ וְכו', וּמִתּוֹךְ
 הַתְּעוּרָרוֹת ע"ז יִהְיֶה נִשְׁמָר בְּלִי נֹזֵק וְזֶה
 שֶׁהִשְׁבִּיבּוּ בַּגֹּמ' לְהִגֵּן שְׁאֵנִי וְיִסּוּד דְּבָרָיו
 דַּאֲמִירָת מִזְמוּרִים מִסּוּיִימִים אֵינָה אֵלָא
 מִשּׁוֹם שֵׁשׁ בָּהֶם הַתְּעוּרָרוֹת לְתִיקוֹן
 הַמַּעֲשִׂים, ג. הַחִיד"א בַּפֶּתַח עֵינָיִם
 בַּשְּׁבֻעוֹת שֶׁם הֵבִיא בִּשְׁם הַרִי"ד, הִרְאִי"ז,
 וְהִרְיֵטב"א דַּאֲיִן אִיסּוּר אֵלָא לְלַחוּשׁ עַל
 מִכָּזֶּה אֲבָל מוֹתֵר לְהִתְרַפְּאוֹת בְּד"ת כִּשְׁאִין
 מִכָּה וִיִּשְׁב בַּכֶּךְ אֶת דְּבָרֵי הַגֹּמ' הִנֵּל
 בַּעִירּוּבִין נ"ד. ג. הַמַּאֲרִי בַּשְּׁבֻעוֹת שֶׁם
 הִקְשָׁה מִשְׁבַּת ס"ז ע"א שֶׁם אֱמֶרֶוּ "לֹאִישְׁתָּא
 צְמִירְתָּא לִימָא הִכִּי "וִירָא מִלֶּאךְ ה' אֱלִיּוֹ",
 הִרִי דְּמוֹתֵר לְהִתְרַפְּאוֹת בְּד"ת וּכְתָבוּ שֶׁם
 הַתּוֹס' דְּבִמְקוֹם סְכָנָה מוֹתֵר, וְהַמַּאֲרִי שֶׁם
 כֶּתֵב דַּאֲיִן אַמִּירָת פֶּסוּק זֶה לֹאֵשׁ אֵלָא כַּעֲיִן
 "תְּפִלָּה וְהִבְטָחָה שֶׁתִּבָּא לוֹ יְשׁוּעָה",
 וּבַשְּׁבֻעוֹת שֶׁם כֶּתֵב הַמַּאֲרִי לִיִּשְׁב בְּדֶרֶךְ
 אַחֵר דַּאֲיִן אִיסּוּר אֵלָא בַּעוֹשָׁה עֵיקָר
 רְפוּאָתוֹ מִן הַתּוֹרָה אֲבָל הַמַּתְעַסֵּק
 בְּרְפוּאָתוֹ נוֹסְפוֹת אֵינן בּוֹ אִיסּוּר עִי"ש.

הִרִי לֶן כִּמָּה חִידוּשִׁים בְּסוּגִיָּא זֹו שֵׁשׁ
 בָּהֶם כְּדִי לִישֵׁב מִנְהַג יִשְׂרָאֵל קְדוּשִׁים

וְהִנֵּחַ לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל אִם לֹא נִבְיָאִים הֵם בְּנֵי
 נִבְיָאִים הֵם.

לְהַשְׁלֵמַת הַדְּבָרִים אֲמַרְתִּי לְהַעֲתִיק מֵה שְׁכַתִּנִּי
 שְׁוֹ"ת זְכוּרֵן יְהוּדָה (ס"ז ז"א) לְר"י בֶּן הַרַ"שׁ
 זֶלֶה"ה אֲדוֹת חוֹמֵר עוֹוֹן הַשּׁוֹאֲלִים צְהוּצֵי שְׁמִים
 וּמַגִּיד עֲמִידוֹת, ח"ל:

"לָכֵן וּנְשׁוּבָה אֵל ה' כִּי הוּא טָרַף וִירְפָּאנוּ
 יך וַיַּחֲבִשְׁנוּ יַחֲיִינוּ מִיּוֹמִיִּם בְּיוֹם
 הַשְּׁלִישִׁי יִקְיָמנוּ וּנְחִיָּה לִפְנֵינוּ, הַפֶּסוּק הַזֶּה
 בֹּא לְהוֹדוֹת וּלְהִאֲמִין כִּי הַעוֹנְשִׁין שְׁאֵנוּ
 נַעֲנָשִׁין בְּכָל יוֹם וְהַגְלוֹת הַמַּתְחַזֵּק עֲלֵינוּ
 שֶׁהֵיא בְּכוֹנָה גְּדוּלָּה וְאֵינוּ בֹּא דֶרֶךְ מִקְרָה
 וְלֹא חִיִּיבָה אוֹתוֹ הַתּוֹלְדוֹת, כִּי אִם נִבְטַח
 בַּשִּׁי בְּכָל מַעֲשֵׂינוּ הוּא יִשְׁנָה לָנוּ הַתּוֹלְדוֹת
 מִרַע לְטוֹב, וְכִי מִיֵּן אִם נִאֲמִין בְּכוֹכְבִּים
 כִּמוֹ דֶּרֶךְ הַע"א, אִז תִּשְׁלוּט עֲלֵינוּ וַיַּעֲזוּב
 אוֹתָנוּ לְמִקְרִים וְגַם יִשְׁנָה אוֹתוֹ כִּמוֹ שְׁרַאֲנוּ
 בְּבֵית רַאשׁוֹן שֶׁהִיוּ חֲכָמִים גְּדוּלִּים וְהִיוּ
 הוֹלְכִים אַחֵר הוֹבְרֵי שְׁמִים וּנְגַרְשׁוּ
 מִהַסְתַּפַּח בְּנַחֲלַת אֱלֻקִּים וְהוֹשְׁלָכוּ לַעֲבוֹד
 אֶת הַגּוֹיִם תַּחַת אֲשֶׁר לֹא עֲבַדְתָּ אֶת ה'
 אֱלֻקִּים וְכו'... כִּי בְּזָכוֹת שֶׁנִּחְזָרוּ לְבִטָּח
 בַּהֲקִבָּה וְלֹא נַעֲיִין וְלֹא נִבְיֵט לֹא בְּכוֹכְבִּים
 וְלֹא בְּמִזְל הַקִּבָּה בַּעֲצָמוֹ יֵגֵן בַּעֲדֵינוּ
 וַיִּצִּילָנוּ מִכָּה אוֹיְבֵינוּ וַיִּנְקוּם נִקְמַתֵנוּ וְתַהִי
 הַשְּׁגָחָתוֹ בָּנוּ גְּדוּלָּה, כִּי הַגְלוֹת הַזֶּה אֵינוּ
 תְּלוּי אֵלָא בַּתְּשׁוּבָה כִּי ע"כ חֲרָה אֶף ה'
 בַּעֲמוֹ וַיַּתְעֵב אֶת נַחֲלָתוֹ וַיִּתְּנֵם בְּיַד גּוֹיִם
 וַיִּלְחָצוּם אוֹיְבֵיהֶם וַיִּכְנְעוּ תַּחַת יָדָם.

וכשיחזרו בתשובה פעמים רבות יצילם
והמה ימרו בעצתם וימכו בעונם וירא
בצר להם בשמעו את רנתם ויזכר להם
בריתו וינחם כרוב חסדיו ויתן אותם
לרחמים לפני כל שוביהם, וכתיב ואתה
תשוב ושמעת בקול ה' ועשית את כל
מצותיו אשר אנכי מצוך היום והותירך ה'

אלקיך בכל מעשה ידך בפרי בטןך ובפרי
אדמתך לטבה כי ישוב ה' לשוב עליך
לשוב כאשר שש על אבותיך, ואימתי, כי
תשמע בקול ה' אלקיך לשמור מצותיו
וחוקתיו הכתובה בספר התורה הזה כי
תשוב אל ה' אלקיך בכל לבבך ובכל
נפשך", עכ"ל. עיין שם באורך.

